

POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania P.M. i J.B. - współników spółki cywilnej M. s.c. P.M. i J.B. w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie

z udziałem zainteresowanych: M.U., M.L., R.K. i E.K.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 1 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt III AUa 611/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza solidarnie od P.M. i J.M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 960 (dziewięćset sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie decyzjami z dnia 11 września 2017 r. stwierdził, że M.U., M.L., R.K., E.K. podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej u płatnika składek M. s.c. P.M., J.B., z podstawą wymiaru składek szczegółowo określoną w decyzji.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 21 marca 2018 r. w punkcie I. zmienił decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z dnia 11 września 2017 r. dotyczące ubezpieczonych: M.U., M.L., R.K., E.K., od których odwołania wniesione zostały przez płatnika, stwierdzając, iż M.U., M.L., R.K., E.K. nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej u płatnika składek, a w punkcie II zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie na rzecz płatnika zwrot kosztów zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy uznał, że w świetle poczynionych ustaleń faktycznych i prawnych strony łączyła umowa o dzieło, a nie umowa o świadczenie usług, do której mają zastosowanie przepisy o zleceniu.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2022 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 marca 2018 r. w ten sposób, że oddalił odwołania oraz zasądził od płatnika na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie zwrot kosztów postępowania. Sporny w sprawie był charakter prawny umów zawartych pomiędzy płatnikiem - jako zamawiającymi a ubezpieczonymi - jako wykonawcami. Rozstrzygnięcie tej spornej kwestii uzależnione było od wyjaśnienia, czy przedmiotowe umowy nazwane przez strony umowami o dzieło noszą cechy konstruktywne stosunku zobowiązaniowego odpowiadającego umowie o dzieło, czy też wykreowały one stosunek prawny właściwy dla umów o świadczenie usług, do których stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu, co w konsekwencji rzutowało na kwestię istnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym i powinności odprowadzenia składek z tytułu realizacji tych umów. Sąd Apelacyjny nie podzielił dokonanej przez Sąd I instancji kwalifikacji prawnej spornych umów i argumentacji prawnej przedstawionej w tym zakresie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Przeprowadzone przez Sąd Okręgowy postępowanie dowodowe pozwoliło na dokładne odtworzenie procesu wytwarzania ozdób choinkowych. W tym zakresie obszernie wypowiadali się nie tylko odwołujący się, ale także świadkowie. Proces ten, jak i rola, którą odgrywali w nim ubezpieczeni, nie budziły wątpliwości, dlatego też nie było podstaw do

uwzględnienia wniosku dowodowego zawartego w piśmie procesowym płatnika składek o przeprowadzenie dowodu z nagrania filmu obrazującego proces wytwarzania ozdób choinkowych. W ocenie Sądu Apelacyjnego przeprowadzenie takiego dowodu byłoby zbędne, jako że okoliczności, objęte tezą dowodową tego wniosku zostały już wyjaśnione.

Płatnik wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 kwietnia 2022 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 marca 2018 r. w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek zaskarżając wyrok w części obejmującej punkt II i III.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucili naruszenie prawa materialnego, przez błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie: art. 627 k.c. oraz art. 734 k.c. w zw. z art. 750 k.c., art. 353¹ k.c. i art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 13 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 381 k.p.c. polegające na pominięciu przez Sąd II instancji wniosku dowodowego płatnika o przeprowadzenie dowodu z nagrania filmu na płycie DVD obrazującego proces wytwarzania ozdób choinkowych przez M. s.c. P.M, J.B.

Skarżący płatnik składek wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i orzeczenie o kosztach postępowania. W razie uznania, że nie zachodzą przesłanki określone w art. 398¹⁶ k.p.c., skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie. Wniósł także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na to, że skarga jest oczywiście uzasadniona, jak również na istniejącą potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości interpretacyjne i wywołujących rozbieżności w praktyce orzeczniczej nie tylko sądów powszechnych, ale i organów administracji publicznej. Zdaniem skarżących

Sąd Najwyższy winien ujednolicić orzecznictwo sądowe poprzez dokonanie wiążącej wykładni przepisów art. 627 k.c. oraz art. 734 k.c. w zw. z art. 750 k.c.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o nieprzyjmowanie do rozpoznania skargi kasacyjnej ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od skarżących solidarnie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 960 zł po 240 zł od każdej zawisłej sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Podstawowym celem instytucji przedsądu jest ustalenie, czy w skardze kasacyjnej podniesiono okoliczności, których rozważenie przez Sąd Najwyższy będzie wkładem w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni. Tylko wtedy wykazany zostaje publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 oraz z dnia 9 listopada 2005 r., V CSK 70/05). Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma umożliwić stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia (dopuszczenia) jej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06). Dla spełnienia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest przedstawienie

argumentacji przekonującej o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, to przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sady powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Odnosząc się do sformułowanej przez stronę skarżącą kwestii, co do konieczności ujednolicenia orzecznictwa sądowego poprzez dokonanie wiążącej wykładni przepisów art. 627 k.c. oraz art. 734 k.c. w zw. z art. 750 k.c. należy przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego wykładnia powołanych

w skardze kasacyjnej przepisów nie budzi wątpliwości. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, iż umowa o dzieło i umowa zlecenia należą do umów o świadczenie usług, aczkolwiek ich zakresy nie są tożsame. Ponadto, wola stron wyrażona w umowie nie może być sprzeczna z ustawą (art. 58 § 1 k.c.), przeto swoboda stron przy zawieraniu umowy nie jest nieograniczona (art. 353¹ k.c.). Inaczej rzecz ujmując, skoro wola stron nie może zmieniać ustawy, to strony nie mogą nazwać umową o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12). Zobowiązanie z art. 627 k.c. polega na wykonaniu nie jakiegokolwiek dzieła, ale na realizacji dzieła oznaczonego. Nie ma przy tym wątpliwości, że „oznaczenie” następuje pierwotnie w trakcie układania postanowień umownych. Nie można zrealizować dzieła, jeśli nie zostało ono umownie wytyczone. W przeciwnym razie niemożliwe będzie poddanie „dzieła” sprawdzianowi w zakresie wad fizycznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 53/16). Należy także przywołać postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2020 r., III UK 369/19, w którym słusznie zauważono, że każda umowa o dzieło jest umową rezultatu, jednak nie każda umowa o określony rezultat jest umową o dzieło. W przeciwnym razie każdą rzecz wykonaną przez ubezpieczonego należałoby uznawać za samodzielne dzieło. Oceny nie można zamknąć w twierdzeniu, że gdy wykonaną rzecz można uznać za dzieło, to strony zawarły umowę o dzieło. Znaczenie ma treść całego zobowiązania, a nie tylko sama rzecz, którą wykonuje druga strona. Określenie w umowie, co zostanie wykonane, podobnie aspekt fiskalny ubezpieczeń społecznych w ogóle nie powinien przesądzać o dopuszczalności wykonania określonej czynności w ramach umowy o dzieło, nie wpływa on bowiem w jakimkolwiek stopniu na treść stosunku prawnego łączącego strony (T. Nowakowski, Umowa o dzieło a umowa o świadczenie usług w świetle orzecznictwa sądów pracy i rozważań doktryny prawa cywilnego, Monitor Prawa Pracy 2021, Nr 3, s. 24 i n.). Nie decydowało o niej zatem zamówienie, lecz praca właściwa w umowie starannego działania. Umowy o dzieło nie można redukować do samego efektu pracy, gdy zobowiązanie wykonawcy sprowadza się do starannego wykonywania czynności. Nie decyduje nazwa umowy i formalna jej treść. Wykonywanie umówionej pracy i nawet uzyskanie określonego rezultatu nie

jest właściwe dla umów o dzieło, gdy znaczenie ma powtarzalna praca, której miarą jest ilość pracy (w sumie czas pracy) łączona z określoną starannością i zaangażowaniem zatrudnionego. Jest tak właśnie wtedy, gdy nie chodzi o jednostkowy (indywidualny) rezultat, lecz o zwykłe czynności manualne polegające na wykonywaniu określonego produktu w niemałej liczbie, wedle ściśle określonego wzornika (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2021 r., III USK 10/21, Legalis nr 2525854).

Skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczył się jedynie do wymienienia szeregu wyroków Sądu Okręgowego w Krakowie, bez wykazania, że ich podstawą prawną była różna wykładnia art. 627 i art. 750 k.c. Okoliczność, że – być może – Sąd ten w podobnych sprawach orzekał odmiennie, nie musi świadczyć o rozbieżności w orzecznictwie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz na przykład o odmiennych ustaleniach i ocenie stanu faktycznego, na przykład związanych z inną treścią zawartych umów. Irrelevantne dla sprawy pozostaje również przytoczenie przez stronę skarżącą piętnastu decyzji Dyrektora [...] Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia z uwagi na to, że informacja o wydanej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przekazywana jest następnie do Narodowego Funduszu Zdrowia, który może wszcząć własne postępowanie w przedmiocie podlegania składce zdrowotnej, od której to decyzji także przysługuje odwołanie do sądu administracyjnego. Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że jeżeli wyroki ukształtowały sytuację prawną płatnika w zakresie obowiązku ubezpieczenia emerytalnego, rentowego i wypadkowego, to wartość ta nie może być obojętna z punktu widzenia oceny analogicznych okoliczności faktycznych z perspektywy tych samych kryteriów pozostających w ocenie prawa cywilnego. Poza tym poszanowanie dla wynikającej z art. 8 § 1 k.p.a. zasady pogłębiania zaufania do organów państwa wymaga, by w postępowaniu w przedmiocie objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego organy Narodowego Funduszu Zdrowia, ani kontrolujące ich działalność sądy administracyjne, nie dokonywały odmiennej kwalifikacji umowy od przyjętej przez sąd powszechny w wyniku rozpatrzenia apelacji (zob. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia: 26 lutego 2020 r., II GSK 1211/19, LEX nr 2947296, 27 maja 2020 r., II GSK 67/20, Legalis nr

2419337, zob. także *Podleganie obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego – kwestionowanie przez Narodowego Funduszu Zdrowia charakteru umów zawartych przez strony jako dzieło*, Monitor Prawa Pracy 2023, nr 1).

W świetle powyższego należy uznać, że sformułowane przez stronę skarżącą kwestie, zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a strona skarżąca nie wykazała, by zaistniała konieczność odejścia od przyjętej linii orzeczniczej. Tym bardziej że skargi kasacyjne płatnika na tle tożsamyh stanów faktycznych i w świetle analogicznych podstaw zaskarżenia były już przedmiotem rozstrzygnięć przez Sąd Najwyższy tj. sprawa o sygn. akt I USK 3/21 oraz sprawa o sygn. akt I USK 79/22, w których to odmówiono przyjęcia skarg do rozpoznania.

Odnosząc się natomiast do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem, lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, Legalis nr 55002; 17 października 2001 r., I PKN 157/01, Wokanda 2002 nr 6, s. 29; 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, s. 270; 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 7 lutego 2002 r., II UKN 42/01, OSNP 2003, nr 22, poz. 551, s. 1049; 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, Legalis nr 180046; 28 stycznia 2022 r., I CSK 947/22, Legalis nr 2658024). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Powołując się zatem na oczywistą zasadność skargi

kasacyjnej, należy wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00; 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, 10 kwietnia 2018 r. I CSK 730/17, 8 marca 2023 r., I CSK 3015/22, Legalis nr 2931653). Także takiego wyводу w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania brak. W istocie uzasadnienie stanowi jedynie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., uchyla się spod kontroli kasacyjnej.

Należy również podkreślić niekonsekwencję strony skarżącej we wskazywaniu przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – albo zastosowanie przytoczonych przepisów stanowi istotne zagadnienie prawne, wymagające interwencji interpretacyjnej Sądu Najwyższego, albo też ich naruszenie jest oczywiste i widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Jednocześnie skarżący w sposób niedopuszczalny utożsamia podstawy skargi kasacyjnej (naruszenie określonych przepisów) z okolicznościami uzasadniającymi przyjęcie jej do rozpoznania. Jakkolwiek strona zobowiązana jest przedstawić stosowny wniosek kasacyjny, to nawiązując do wcześniejszych spostrzeżeń Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę, nie jest związany jego treścią, w przeciwieństwie do wskazanych granic zaskarżenia. Wniosek kasacyjny z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia lub zmiany powinien być tak sformułowany, aby był precyzyjny, w sposób niewywołujący jakichkolwiek wątpliwości. Niedopuszczalne jest zatem domniemywanie zakresu żądania skarżącego lub ustalanie jego treści na podstawie innych przesłanek (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2022 r., III CZ 207/22, Legalis nr 2764496).

Strona skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania ich skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c. należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto stosownie do art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(J.C.-S.)

[a]